

În zodia antifraudei. Reflecții asupra unui control incontrolabil

Cosmin Flavius Costăș

În ultimele zile, paginile puținelor ziare care mai apar în format tipărit pe hârtie, *breaking news*-urile canalelor de televiziune și mult mai prezentul spațiu virtual sunt dominate de știri despre descinderi ale inspectorilor antifraudă, spații comerciale sigilate în urma suspendării activității și anunțuri bombastice despre amenzii de sute de mii de lei aplicate celor declarați *ad-hoc* evazioniști. Ghilotina brațului armat al Agenției Naționale de Administrare Fiscală pare a fi fără milă, iar șeful fiscului declară senin că nu există o limită de la care începe evaziunea fiscală și prin urmare chiar și cofetăria sancționată pentru un plus de 1,50 lei în casă trebuie să plătească.

Într-un fel, aceste acțiuni par să se încadreze într-o logică europeană a lucrurilor. În lipsă de idei și fără prea multe motive de optimism din zona economiei europene, Comisia Europeană a lansat o campanie intitulată *Time to Get the Missing Part Back*, vizând în principal domeniul taxei pe valoarea adăugată, taxarea economiilor și a muncii nedeclarate.

Realitatea noastră semibalcanică e însă cu totul alta. Inspectorii antifraudă folosesc, cu încălcarea unui principiu numit în procedura penală și în dreptul european ca fiind al loialității în administrarea probelor, tertipuri nepermise unui funcționar public (de pildă, plata unui bacșiș de către inspectorul antifraudă „sub acoperire”, urmată de o amendă de 20.000 RON pentru nedeclararea venitului). Așa-numitele «controale antifraudă» se finalizează cu procese-verbale în care se găsesc, de-a valma, ineptii fiscale, bizarerii juridice și acuzații nefondate, bazate pe o analiză sumară a militarilor fiscoului. Inspectorii antifraudă amenință, blochează mall-uri și spații de agrement, ridică documente, sigilează spații, aplică amenzi și sancțiuni complementare. Este imaginea, apocaliptică, a ceea ce a înțeles fiscoul din România despre combaterea evaziunii fiscale.

Senzația generală este, în zodia antifraudei, cea a unor controale incontrolabile, iar despre acest lucru merită cu adevărat să vorbim. În lumea fiscală civilizată – ceea ce nu e cazul avanpostului românesc de la periferia imperiului european – nu există control fără reguli. Reamintim, în context, că așa-numitul «control antifraudă» nu are configurată, la aproape doi ani de la înființarea Direcției Generale Antifraudă Fiscală, nicio regulă privind modul în care se desfășoară acest tip de verificare *sui generis*. Fosta Gardă Financiară, care lucra în paralel cu două regulamente de funcționare, pare, prin comparație, o instituție civilizată. Recentele contestații formulate de contribuabili împotriva proceselor-verbale antifraudă prin care li se estimează obligații fiscale de milioane de euro sunt respinse ca fiind fără obiect, apreciindu-se că aceste procese-verbale nu sunt acte administrative fiscale, întrucât nu stabilesc obligații fiscale (sic!) și nu aduc atingere unor drepturi ale contribuabililor. Nimic mai fals, din moment ce: pe de-o parte, estimările referitoare la obligațiile fiscale stau la baza aplicării unor măsuri asigurătorii (ceea ce ridică problema unor atingeri aduse dreptului la respectul proprietății), iar, pe de altă parte, finalitatea sau obiectivul altor controale antifraudă o reprezintă deschiderea sau susținerea unor dosare penale (caz în care inspectorii antifraudă formulează veritabile „acuzatii în materie penală”, fără a respecta însă și exigențele art. 6 parag. 2 și 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului).

În fața nebuniei, rațiunea juristului rămâne singura salvare. Se poate observa, în context, că toate măsurile asigurătorii dispuse de către inspectorii antifraudă sunt anulabile, de regulă, din trei motive: nerespectarea obligației prevăzute de art. 9 alin. (1) C.proc.fisc., aceea de a-l audia pe contribuabil înainte de a se dispune instituirea măsurilor asigurătorii; lipsa motivării dispunerii măsurilor asigurătorii, în condițiile în care inspectorii antifraudă nu probează riscul de sustragere al contribuabilului verificat;

aplicarea unor măsuri asigurătorii disproporționate chiar și prin raportare la valoarea creanțelor fiscale estimate. S-ar putea continua, pe linia unei teorii a (ne) competenței, argumentându-se că un organ de control, care nu are reguli de conduită și care nu are competența de a stabili obligații fiscale, nu poate estima obligații fiscale și nu poate lua măsuri de natură fiscală (măsurile asigurătorii). Nu în ultimul rând, ignorarea garanțiilor speciale în materie penală, aplicabilă în cazul tuturor „acuzățiilor de natură penală” (chiar și dacă acestea provin de pe o filieră fiscală), poate și trebuie să antreneze nulitatea măsurilor dispuse în cadrul controlului antifraudă.

În cel mai scurt timp, reglementarea trebuie să pună controlul antifraudă în limitele legalității, limite care par a fi brutal forțate, în special în cazul contribuabililor onești sau a celor care au săvârșit abateri insignifiante. Altfel, contribuabilii care acum sunt găsiți acasă vor fi nevoiți să-și restrângă expunerea și afacerile. Ca să folosim exemplul drag Comisiei Europene, în loc de un tort din care lipsește o parte, nu vom mai avea niciun tort.